

БӨЛІМ: ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

Жеке бюджет қалай жоспарланады: несие мен рассрочкаға алданбайтын жол

ЖАРИЯЛАНДЫ
14.05.2026

ТІРЕК СӨЗДЕР
жеке бюджет, жинақ, қаржылық
сауаттылық, несие, рассрочка

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/188733/>

Жеке бюджет қалай жоспарланады деген сұраққа мен 30 жылдық тәжірибемде бір ғана шын жауап көрдім: ақшанды өзің басқармасаң, оны банк пен дүкен басқарады. 30 жыл бойы мен бір заңдылықты байқадым: несие алған адамдардың 9-ы 10-нан 5 жылдан кейін де сол несиені өтеп жатады. Ай сайынғы төлем аз көрінеді, бірақ ол адамның еркіндігін жейді. Қарыз ұйқыны ұрлайды, ал жинақ тыныштық береді.

НЕСИЕ МЕН РАССРОЧКА ШЫН МӘНІНДЕ ҚАНША ТҰРАДЫ

Көп адам 100 000 теңгелік телефонды «айына 8 300 теңгеден» алып, өзін ақылды сезінеді. Бірақ шын есепке қараңыз. Егер сол телефонның бағасы 100 000 теңге болса, дүкен оны рассрочкада көбіне үстеме бағамен береді. Комиссия, қызмет ақысы, сақтандыру, кейде «міндетті пакет» қосылады. Соңында 100 000 теңгелік телефон 145 000 теңгеге, кейде 160 000 теңгеге дейін шығып кетеді.

Мысал: 100 000 теңге телефонды 12 айға алдыңыз делік. Ай сайын 12 000 теңгеден төледіңіз. Жалпы сома — 144 000 теңге. Демек, сіз 44 000 теңгені тек уақыт үшін бердіңіз. Бұл ақшаға 4 айлық жолақы, 2 айлық коммуналдық төлем немесе 1 айлық азық-түлік алуға болады.

Ал 500 000 теңгелік тұрмыстық затты 24 айға алсаңыз, айына 28 000 теңге болып көрінуі мүмкін. Бірақ 24 ай бойы сіздің табысыңыздан 672 000 теңге кетеді. Сатып алған затыңызға 172 000 теңге артық төлейсіз. Міне, рассрочка деген осы: «тегін ақша» емес, болашақ кірісінді бүгін жұмсау.

БАНКТЕР МЕН ДҮКЕНДЕР СЕНІ ҚАЛАЙ АЛДАЙДЫ

Олар сізді өтірікпен емес, психологиямен ұстайды. Біріншісі — **ай сайынғы аз сома**. Адам 150 000 теңгені бірден ойласа шошиды, ал 12 500 теңгені көрсе жеңіл қабылдайды. Екіншісі — **«соңғы мүмкіндік»** деген қысым. «Бүгін алмасаңыз, ертең болмайды» дейді.

Бұл өтірік емес, айла.

Үшіншісі — **мақтан**. Жаңа телефон, жаңа теледидар, жаңа киім арқылы адам өзін жоғары сезінгісі келеді. Бірақ статус үшін алынған қарыздың құны өте қымбат. Төртіншісі — **шаршаған сәтке шабуыл**. Айлық алған күні немесе мереке алдында адам әлсіз болады. Сол кезде келісімшартқа қол қойғызады.

Менің қатал кеңесім: рассрочка алма. Егер затқа ақшаң жетпесе, ол затты қазір алма. Кешіктір. Жина. Арзан балама ізде. Қарызбен алған қуаныш қысқа, төлемі ұзақ.

НЕСИЕСІЗ ӨМІР СҮРУДІҢ НАҚТЫ ЖОЛЫ

1-қадам: бар қарызды тіз

Қағазға немесе телефонға барлық төлемді жаз: қарыз сомасы, ай сайынғы төлем, мерзімі, пайыздық жүктемесі. Көрмеген қарыз адамды басқарады. Көрінген қарыз — тәртіпке келеді.

2-қадам: жаңа қарызды тоқтат

Бүгіннен бастап бір ереже қой: «Жаңасын алмаймын». Бір несие біткенше екіншісін алма. Бір несиеден жабу үшін екіншісіне кіру — батпақ.

3-қадам: 30 күн күту ережесі

Кез келген қымбат затты бірден алма. 30 күн күтіп көр. Сол уақыттан кейін оның жартысы керек болмай қалады. Бұл — ең арзан қорғаныс.

4-қадам: сатып алуды жоспарла

Азық-түлік, киім, жолақы, дәрі, үйге керек ұсақ-түйек — бәрі алдын ала жазылсын. Жоспарсыз сауда — бюджетке зиян.

ЖИНАҚТАУДЫҢ 3 АЛТЫН ЕРЕЖЕСІ

- **Айлығыңның 20%-ын** бірінші күні бөлек шығар. 300 000 теңге алсаң, 60 000 теңге жинаққа кетсін.
- **Апта сайын** шағын сома сал. Аптасына 5 000 теңге — айына 20 000 теңге. Кішкентай ақша да тәртіп қалыптастырады.
- **Тек бір мақсатқа** жина. Мысалы: 6 айлық қор. Ол қор кемі 3 айлық шығынды жабуы керек.

Егер айлық тұрақсыз болса, 20%-дан бастай алмасаң, 10%-дан баста. Ең бастысы — әдет. Жинақ салу кейінгі қалдық емес, алғашқы міндет болсын.

«БІРАҚ АҚША ЖЕТПЕЙДІ» ДЕГЕН СЫЛТАУҒА ЖАУАП

Мен бұл сөзді мың рет естідім. Шындық мынау: көп адамда ақша жоқ емес, ақша қайда кететінін білмейді. Әр айда мыналарды қысқарт:

- қымбат кофе мен дайын сусын;
- пайдасы жоқ жазылымдар;
- жиі такси;
- артық киім;
- ойланбай алынған азық-түлік.

Айына 20 000 теңге осылай-ақ үнемделеді. Бір жылда 240 000 теңге. Бұл — босқа кеткен қаражатты қайта қайтару.

Тағы бір шешім: табыс түскен күні ақшаны 3 бөлікке бөл. Бір бөлігі — міндетті шығын, бір бөлігі — жинақ, бір бөлігі — күнделікті өмір. Бәрі араласып кетсе, тәртіп жоғалады.

ҚОРЫТЫНДЫ: БҮГІН ЖАСАЛАТЫН БІР ІС-ҚИМЫЛ

Бүгін кешке бір парақ алып, үш баған жаз: **кіріс, міндетті шығын, қалғаны**. Сосын барлық қарызды бөлек тіз. Егер рассрочка ойда болса — тоқтат. Егер жаңа зат алғың келсе — 30 күн күт. Ертең емес, бүгін баста.

Жеке бюджет қалай жоспарланады? Өте қарапайым: алдымен қарызды тоқтат, кейін шығынды бақыла, соңында жинақты әдетке айналдыр. Несие байлыққа жол емес. Жинақ — бостандықтың бастауы.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.